

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.

Uczeń:

8) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569 r.) i jej główne postanowienia.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- datę: 1569,
- okoliczności zwołania polsko-litewskiego sejmiku do Lublina,
- postanowienia unii lubelskiej,
- ramy chronologiczne istnienia pierwszej Rzeczypospolitej.

ROZUMIE

- pojęcia: Korona, polonizacja, Rzeczypospolita, unia realna, Rzeczypospolita Obojga Narodów,
- przyczyny konfliktu między Polakami i Litwinami dotyczącego realizacji postanowień unii z 1386 r.,
- z czego wynikają różnice w ocenie unii lubelskiej przez Polaków i Litwinów.

POTRAFI

- wyjaśnić, dlaczego Polacy dążyli do zawarcia ściślejszej unii z Litwą,
- scharakteryzować stanowisko polskiej i litewskiej szlachty oraz litewskich magnatów wobec nowej unii,
- omówić przebieg obrad sejmiku w Lublinie,
- wskazać na mapie ziemie wcielone do Polski przez Zygmunta Augusta,
- wskazać na mapie obszar Rzeczypospolitej po unii lubelskiej,
- scharakteryzować funkcjonowanie nowej unii łączącej Polskę i Litwę,
- wymienić elementy wspólne i odrębne dla Polski i Litwy,
- wskazać korzyści nowej unii dla Polaków i Litwinów,
- dokonać oceny unii lubelskiej.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne.

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i formułujemy cele lekcji. Prosimy uczniów o przypomnienie okoliczności zawarcia pierwszej unii Polski z Litwą. Pytamy też o jej charakter. Następnie, korzystając z metody opisu, przedstawiamy relacje łączące oba państwa w ciągu niemal dwóch stuleci funkcjonowania tej unii. Szczególnie podkreślamy zmianę położenia międzynarodowego Polski i Litwy, będącą skutkiem wydarzeń z lat 1385–1386, widoczną zwłaszcza w czasach zygmunto-wskich. Opis kończymy stwierdzeniem, że po dwóch wiekach dotychczasowy charakter unii wielu mieszkańcom Polski oraz Litwy przestał wystarczać.

Podajemy temat i formułujemy cele lekcji.

II. Rozwinięcie

Informujemy uczniów, że ich zadaniem będzie odtworzenie przebiegu obrad sejmiku w Lublinie, podczas którego ma zapadnąć decyzja dotycząca wspólnej przyszłości Polski i Litwy. Zanim jednak obrady zostaną otwarte, uczniowie będą musieli przygotować materiały do wykorzystania w dyskusji i określić na ich podstawie swoje stanowisko.

Dzielimy klasę na cztery grupy i rozdajemy instrukcje oraz schemat drzewa decyzyjnego (materiał dla nauczyciela) dla grupy IV .

Grupa I

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą polskich szlachciców, którzy domagają się zmiany charakteru unii łączącej Polskę z Litwą od 1386 r.

Waszym zadaniem będzie zebranie argumentów, którymi poprzecie swoje żądania na sejmie w Lublinie. Wyszukajcie odpowiednie informacje w podrozdziale *Zwolennicy i przeciwnicy ściślejszej unii* (s. 64–65).

Grupa II

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą litewskich szlachciców, którzy stanęli przed decyzją: poprzeć żądania polskiej szlachty dążącej do zacieśnienia unii czy się im sprzeciwić.

Waszym zadaniem będzie stworzenie listy korzyści i strat wynikających z zawarcia nowej unii przez Polskę i Litwę, którą przedstawić na sejmie w Lublinie. Wyszukajcie odpowiednie informacje w podrozdziale *Zwolennicy i przeciwnicy ściślejszej unii* (s. 64–65).

Grupa III

Wyobraźcie sobie, że jesteście grupą litewskich magnatów, którzy sprzeciwiają się żądaniom polskiej szlachty starającej się o zacieśnienie unii polsko-litewskiej.

Waszym zadaniem będzie zebranie argumentów, którymi poprzecie swoje zdanie na sejmie w Lublinie. Wyszukajcie odpowiednie informacje w podrozdziale *Zwolennicy i przeciwnicy ściślejszej unii* (s. 64–65).

Grupa IV (komentarz 1. do lekcji)

Wyobraźcie sobie, że jesteście doradcami króla Zygmunta Augusta.

Waszym zadaniem będzie zaopiniowanie różnych decyzji, które władca może podjąć w kwestii przyszłości Polski i Litwy. Wykorzystajcie w tym celu schemat drzewa decyzyjnego oraz odpowiednie informacje z podrödziału *Zwołennicy i przeciwnicy ściślejszej unii* (s. 64–65).

Przygotowując swoją opinię, uwzględnijcie dwa fakty:

1. Polski władca nie miał następcy tronu.
2. Unia personalna łącząca Polskę z Litwą rozpadnie się po bezpotomnej śmierci Zygmunta Augusta.

Po upływie wyznaczonego czasu opisujemy okoliczności zwołania oraz początek obrad sejmów w Lublinie i prosimy zespoły o zaprezentowanie swoich poglądów.

Przedstawiciele grup I, II i III odczytują swoje listy, a reprezentant grupy IV przytacza opinię doradców króla ▶ .

Następnie opisujemy dalszy ciąg sejmów – przeciągające się obrady, decyzję władcy o rozpoczęciu wspólnych obrad, ucieczkę Litwinów z Lublina i reakcję władcy na to wydarzenie. Wskazujemy na mapie ściennej ziemie litewskie, które decyzją króla Zygmunta Augusta zostały przyłączone do Korony, i zwracamy uwagę na konsekwencje tego posunięcia dla Polski.

Prosimy zespoły o zajęcie miejsc według ustalonego schematu ▶ . Podkreślamy, że władca dążył do zakończenia obrad podjęciem decyzji o zacieśnieniu unii. Aby tak się stało, musi dojść do porozumienia obu stron (polskiej i litewskiej).

Rozdajemy broszury pt. *Jaka unia?* z najważniejszymi zagadnieniami dotyczącymi funkcjonowania nowej unii oraz propozycjami ich rozwiązania ▶ . Zadaniem każdej grupy jest wybór najkorzystniejszych rozwiązań. Uczniowie dyskutują, a potem uzgadniają wspólne stanowisko. Obrady kończymy głosowaniem nad przyjęciem zasad nowej unii.

Po głosowaniu polecamy uczniom zapoznać się z tekstem źródłowym (s. 66), mapą (s. 67) oraz treścią podrödziału *Rzeczpospolita po unii lubelskiej* (s. 67–68).

Prosimy o wymienienie nazw używanych dla określenia wspólnego państwa polsko-litewskiego, a następnie o porównanie podjętych przez siebie decyzji z faktycznymi postanowieniami unii lubelskiej.

Odnosząc się do treści podrödziału *Ocena unii lubelskiej* (s. 68), zwracamy uwagę na różnice w ocenie tego dokumentu i funkcjonowania Rzeczpospolitej po 1569 r., dokonywanej przez Polaków i Litwinów. Zachęcamy uczniów, aby się zastanowili, z czego ta różnica wynikała (komentarz 2. do lekcji).

Tę część lekcji kończymy informacją, że związek, który połączył Polskę i Litwę, nazywamy unią realną.

III. Podsumowanie

Pytamy uczniów o to, jak się czuli w swoich rolach, oraz o to, czym w początkowej fazie symulacji kierowały się odgrywane przez nich postacie. Następnie prosimy ich o zastanowienie się nad tym, co – oprócz decyzji Zygmunta Augusta o wcieleniu części ziem Litwy do Polski – ostatecznie umożliwiło szlachcie obu państw dojście do porozumienia.

Rozdajemy karty pracy i informujemy, że znajdujące się tam zadania mają na celu zebranie i podsumowanie najważniejszych zagadnień poruszonych na zajęciach. Polecamy uczniom rozwiązać zadania, a następnie sprawdzamy poprawność ich wykonania, prosząc wybrane osoby o podanie odpowiedzi.

Metody kontroli

Ćwiczenie 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 32).

Praca domowa

Ćwiczenie 1 (zeszyt ćwiczeń, s. 30).

Materiały dla nauczyciela

Drzewo decyzyjne

Metoda służy odnajdywaniu różnych rozwiązań danego problemu i dokonaniu wyboru, rozumianego jako podjęcie decyzji w kwestii planowanego działania, ze świadomością wszystkich jego skutków.

Zastosowanie drzewa decyzyjnego pozwala uczniom dostrzec związki zachodzące między różnymi wydarzeniami i zaproponowanymi rozwiązaniami. Uzmystawia też, że każde przyjęte wyjście jest zawsze powiązane z różnorodnymi skutkami, a wpływ na podejmowanie decyzji mają również cele i wartości przyjęte przez osobę dokonującą wyboru. Metoda ta służy pobudzeniu myślenia, łączącego się z tworzeniem hipotez, sprzyja także samodzielnemu formułowaniu sądów.

Przebieg

1. Zdefiniowanie problemu (w taki sposób, aby uczniowie mieli możliwość dokonania wyboru między co najmniej dwiema decyzjami).
2. Ustalenie celów i wartości.
3. Podanie kilku rozwiązań.
4. Określenie pozytywnych skutków każdego rozwiązania.
5. Określenie negatywnych skutków każdego rozwiązania.
6. Podjęcie decyzji.

Proces podejmowania decyzji może zostać przedstawiony w formie graficznej.

Dyskusja punktowana

Jest to metoda, która może zastąpić tradycyjne odpytywanie uczniów. Jej zaletą jest przyzwyczajanie ucznia do prowadzenia dyskusji w kulturalny sposób oraz kształtowanie postawy szacunku wobec zdania innych osób. Ponadto dyskusja punktowana pozwala kształtować dwie ważne umiejętności: prezentowania własnych poglądów i kontrolowania czasu wypowiedzi.

Przebieg dyskusji punktowanej:

1. Nauczyciel przedstawia temat dyskusji i zapoznaje uczniów z arkuszem oceny dyskusji punktowanej.
2. Ustalenie czasu dyskusji (od 8 do 20 min, w zależności od tematu i wieku uczniów).

3. Wybór uczestników dyskusji (6–8 osób).
4. Każda osoba uczestnicząca w dyskusji otrzymuje punkty dodatnie lub ujemne, które nauczyciel wpisuje do arkusza. Punkty może przyznawać nauczyciel sam bądź wspólnie z uczniami przysłuchującymi się dyskusji.
5. Podsumowanie dyskusji i ocena jej uczestników.

Debata

Debata (analiza argumentów „za” i „przeciw”) jest metodą polegającą na analizie problemu i podejmowaniu decyzji. Stosuje się ją w sytuacji, gdy chcemy, aby uczniowie spojrzeli na ten sam problem z dwóch różnych punktów widzenia, wspólnie go przeanalizowali, a następnie podjęli decyzję.

Metoda ta rozwija umiejętności logicznego myślenia i argumentowania, rozwiązywania problemów w twórczy sposób, poszukiwania i porządkowania informacji, weryfikowania własnych, często powierzchownych poglądów. Znaczenie jej stosowania wzmacnia ponadto fakt, że dzięki emocjonalnemu zaangażowaniu w debatę uczniowie są bardziej aktywni i kreatywni, łatwiej zapamiętują poznane na zajęciach fakty. Debata „za” i „przeciw” uczy też argumentowania własnego stanowiska w sposób jasny i precyzyjny, prezentacji własnego punktu widzenia przy jednoczesnym poszanowaniu poglądów innych ludzi, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym i przygotowania do wystąpień publicznych.

Przebieg

1. Nauczyciel wybiera temat i określa zasady oraz czas debaty. Następnie dzieli uczestników na zwolenników i przeciwników tezy (uczniowie mogą też dokonać podziału samodzielnie). Zadaniem nauczyciela jest także wybór moderatora, który będzie kierował debatą.
2. Moderator otwiera dyskusję, przydziela głos poszczególnym grupom i odbiera go w razie przekroczenia limitu czasu oraz czuwa nad kulturą dyskusji. Debatujące strony przedstawiają własne argumenty. Wnioski mogą być notowane na specjalnie przygotowanym plakacie lub na tablicy.
3. W podsumowaniu debaty nauczyciel ocenia jakość przytoczonych przez obie strony argumentów i umiejętność przekonywania do przyjęcia własnego stanowiska. O tym, czyje argumenty okazały się bardziej przekonujące, mogą też decydować wybrani przez nauczyciela obserwatorzy.

Komentarze do lekcji

1. Instrukcja dla grupy IV jest propozycją pracy dla uczniów uzdolnionych.
2. Na bazie różnic w ocenie unii lubelskiej nauczyciel może zorganizować dyskusję punktowaną (materiał dla nauczyciela) lub debatę oksfordzką, w trakcie której dwa zespoły – Polaków i Litwinów – oceniłyby unię lubelską z punktu widzenia obu tych narodowości.